

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ НАЙМЕНУВАННЯ ТА ОЗНАК НАЛЕЖНОСТІ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Розгон О.Г.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-3902-7967>*

Розгон О.Г. Адміністративна відповідальність за незаконне використання найменування та ознак належності до Національної поліції України.

Стаття присвячена висвітленню сутності та особливостей незаконного використання найменування та ознак належності до Національної поліції України, як підстави для настання адміністративної відповідальності. Встановлено, що незважаючи на поширення правопорушень, передбачених статтею 184-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення, судова практика в таких справах відсутня. Таким чином великі обсяги штрафних санкцій лишаються декларативними. Визначено можливі причини незадовільного стану механізму притягнення до адміністративної відповідальності в справах про незаконне використання найменування та ознак належності до Національної поліції України. Наголошено, що до ознак належності до Національної поліції України відносяться: символіка поліції, однострій поліцейських, спеціальні звання, відомчі відзнаки, спеціальний жетон та службове посвідчення поліцейського. Звернуто увагу на те, що дії осіб, які виглядають як поліцейські, але по суті не являються ними, можуть викликати широкий суспільний резонанс, адже населення може не знати хто саме перед ними. Внаслідок цього формуванню позитивного іміджу поліції може бути завдано суттєвої шкоди. Зроблено висновок, що поточна ситуація, яка склалася навколо незаконного використання найменування та ознак належності до Національної поліції України потребує виправлення.

Запропоновано затвердити єдиний стандарт і упорядкувати утворені органами місцевого самоврядування комунальні підприємства (громадські об'єднання, суб'єкти охоронної діяльності), призначені для підтримки правопорядку та виконання встановлених місцевою владою норм і правил. Вказано на доцільність доповнення положення статті 184-3 «Незаконне використання найменування та ознак належності до Національної поліції України» положенням, що адміністративна відповідальність настає за незаконне використання двох і більше ознак належності до поліції.

Ключові слова: незаконне використання, Національна поліція, ознаки належності, комунальне підприємство, адміністративна відповідальність, орган місцевого самоврядування.

Rozghon O.H. Administrative liability for illegal use of the name and signs of belonging to the National Police of Ukraine.

The article is devoted to the coverage of the essence and features of illegal use of the name and signs of belonging to the National Police of Ukraine as a basis for administrative liability. It is established that despite the spread of offenses under Article 184-3 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses, there is no court decisions in such cases. Thus, large amounts of penalties remain declarative. Possible reasons for the unsatisfactory state of the mechanism of bringing to administrative liability in cases of illegal use of the name and signs of belonging to the National Police of Ukraine have been identified. It was emphasized that the signs of belonging to the National Police of Ukraine include: police symbols, uniforms of police officers, special ranks, departmental awards, a special badge and a police officer's ID card. Attention is drawn to the fact that the actions of persons who look like police officers, but in fact are not them, can cause a wide public response, because the population may not know who is in front of them. As a result, the formation of a positive image of the police can be significantly damaged. It is concluded that the current situation around the illegal use of the name and signs of belonging to the National Police of Ukraine needs to be corrected.

It is proposed to approve a single standard and streamline the utility companies (public associations, security entities) formed by local governments, designed to maintain law and order and comply with the norms and rules established by local authorities. It is pointed out that it is expedient to supplement the provision of Article 184-3 «Illegal use of the name and signs of belonging to the National Police of Ukraine» with the provision that administrative liability arises for illegal use of two or more signs of belonging to the police.

Key words: illegal use, National Police, signs of belonging, utility company, administrative liability, local government.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні все більш актуальним стає питання підвищення авторитету органів влади, важливою складовою якого є формування позитивного іміджу. Втім, унаслідок дестабілізуючої дії низки внутрішніх та зовнішніх чинників довіра до органів влади знижується, тоді як невдоволеність суспільства має тенденцію до зростання.

Однією з поширених тут проблем є використання найменування та ознак поліції фізичними та юридичними особами, які не мають на це права. Відповідна проблема не є новою, адже за часів існування Державної автомобільної інспекції, доволі поширеною була практика «імітації» екіпажів працівників міліції різноманітними громадськими організаціями з метою незаконної зупинки з подальшим протиправним стягнення «штрафів» за рівень викидів транспортного засобу, або внаслідок відкритого вимагання грошей за безперешкодний проїзд. Звичайно, такі дії завдавали істотної шкоди іміджу правоохоронних органів, але й сьогодні ситуація багато у чому повторюється, що вимагає пошуку ефективних засобів протидії таким негативним явищам.

Стан опрацювання проблематики. Питаннями адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління, зокрема, завдають шкоди авторитету органів влади займалися багато фахівців у царині адміністративного права та державного управління. Втім, особливостям адміністративної відповідальності за незаконне використання найменування та ознак належності до Національної поліції України належна увага не приділялася, що актуалізує дослідження у вказаному напрямку.

Метою статті є визначення сутності та особливостей адміністративної відповідальності за незаконне використання найменування та ознак належності до Національної поліції України, а також надання пропозицій щодо її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Переходячи до викладення основних положень дослідження, зауважимо, що у 2018 році Закон України «Про Національну поліцію» було доповнено статтею 5-1 «Використання найменування та ознак належності до поліції» [1]. Вказана стаття утворена трьома частинами, де у першій перераховано ознаки належності до поліції, а саме: символіка поліції, однострій поліцейських, спеціальні звання, відомчі відзнаки, спеціальний жетон та службове посвідчення поліцейського. Друга частина передбачає, що використання найменування поліції або похідних від нього, у тому числі викладених іноземною мовою, ознак належності до поліції здійснюється виключно поліцією, а в інших випадках – за рішенням керівника поліції. У частині третій закріплено, що використання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними особами, фізичними особами - підприємцями та громадськими об'єднаннями, а так само фізичними особами ознак належності, найменування поліції або похідних від нього, у тому числі викладених іноземною мовою, на одязі, транспортних засобах, будівлях, бланках документів, у найменуванні з порушенням вимог частини другої цієї статті забороняється і має наслідком відповідальність відповідно до закону [1]. Як випливає із положень статті, перелік того, що стосується ознак належності до поліції є доволі широким, особливо в аспекті напису «поліція», у тому числі іноземною мовою, що часто використовується як елемент одягу.

Що стосується адміністративної відповідальності, її також було впроваджено у 2018 році, шляхом внесення змін і доповнень до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення» (КУпАП). Так, статтею 184-3 «Незаконне використання найменування та ознак належності до Національної поліції України» передбачено, що незаконне використання фізичною особою ознак належності до поліції за відсутності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України, або незаконне використання фізичною особою на транспортному засобі найменування поліції чи похідних від нього, у тому числі викладених іноземною мовою, - тягнуть за собою накладення штрафу від 1000 до 2000 н.м.д.г. (це складає від 17000 до 34000 тисяч гривень) [2].

Частиною другою цієї норми передбачене незаконне використання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними особами, фізичними особами - підприємцями, а також громадськими об'єднаннями ознак належності, найменування поліції або похідних від нього, у тому числі викладених іноземною мовою, на одязі, транспортних засобах, будівлях, бланках документів, у найменуванні за відсут-

ності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України. Такі дії тягнуть за собою накладення штрафу на фізичних осіб - підприємців, посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб та громадських об'єднань від 2000 до 3000 н.м.д.г. [2].

У свою чергу, частиною третьою передбачено повторюваність дій, передбачених частиною першою або другою вказаної статті, тобто вчинення проступку особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення. Це тягне за собою накладення штрафу на фізичних осіб від 3000 до 4000 н.м.д.г. та на фізичних осіб - підприємців, посадових осіб - від 4000 до 5000 н.м.д.г. [2].

Можна підкреслити доволі суворі обсяги штрафних санкцій, що складають мінімум – 17000 гривень, тоді як максимальна санкція дорівнює 85000 гривень. Потрібно зазначити, що порівняно з низкою інших правопорушень, приміром, статті 185 «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця» (максимальний штраф – 255 гривень), 185-7 «Публічні заклики до невиконання вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України» (максимальний штраф – 340 гривень), обсяги штрафу за незаконне використання найменування та ознак належності до поліції є доволі суворими [2].

Переходячи до судової практики, зауважимо, що згідно інформації з Єдиного державного реєстру судових рішень, постанов у справах про адміністративні правопорушення за розглядуваною статтею 184-3 не винослось. Це може свідчити про декларативність та неефективність норми Закону, враховуючи те, що символіка поліції активно імітується, копіюється та незаконно використовується різноманітними фізичними та юридичними особами, на чому наголошувалось на початку дослідження.

Серед прикладів таких правопорушень можна назвати діяльність комунального підприємства Вінницької міської ради «Муніципальна поліція» [3]. Зокрема, такі «муніципалі» здійснюють контроль за правилами благоустрою та стихійною торгівлею у місті Вінниця [4]. У м. Києві діє громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону «Муніципальна поліція» [5]. Також, у м. Ковель діє муніципальна варта, до повноважень якої входить складання приписів та протоколів за порушення законодавства з питань благоустрою, екологічної безпеки, проведенні незаконних земляних робіт, розташуванні незаконних об'єктів (ТС для різноманітних конструкцій, господарських споруд малих архітектурних форм, парканів, обмежувачів руху тощо) на території міста; проведення рейдів, перевірок, відпрацювань, оглядів [6]. Це лише окремі приклади, тоді як такі організації утворено майже в кожному місті. Звичайно, частина із них виконує функції із забезпечення публічного порядку на території міста, що безумовно заслуговує на схвалення та підтримку. Втім, з метою посилення власного авторитету, однострій таких комунальних підприємств та громадських формувань часто копіює або імітує службовий одяг поліцейських, що підпадає під дію норми статті 184-3 КУпАП.

Але використання найменування та ознак належності до поліції не завжди здійснюється із суспільно корисною метою. Так, широковідома історія із затриманим у грудні 2019 року патрульним автомобілем марки «Мустанг» за кременом якого перебували блогери, одягнуті у поліцейський однострій. Найбільш примітним у цій історії є те, що рішення у справі про адміністративне правопорушення за цим випадком так і не було винесене [7]. Дії осіб, які виглядають як поліцейські, але по суті ними не являються можуть викликати широкий суспільний резонанс, адже населення може не знати хто саме перед ними. Внаслідок цього формуванню позитивного іміджу поліції може бути завдано суттєвої шкоди.

З огляду на викладене стає цілком очевидно, що поточна ситуація потребує переосмислення та подальшого розв'язання. З цього приводу, Х. Тибінка відмічає, що сьогодні ці органи утворюються у порядку, передбаченому Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», діють на підставі затвердженого відповідною радою статуту, найчастіше у формах комунальних підприємств чи установ. Окремого закону, який би регулював діяльність муніципальної поліції, в Україні немає. Як наслідок, виникає ситуація із розмаїттям функцій та повноважень КП у різних громадах, що мають різні назви. В одних громадах – це муніципальна варта або міська варта, в інших – муніципальна дружина, в третіх – муніципальна охорона, в четвертих – муніципальна поліція [8]. Таке розпорошення організаційних форм та вимог до відповідних структур можна вважати негативною тенденцією, адже правові, організаційні та етичні норми їхньої роботи істотно різняться.

М. Лебідь наголошує, що поряд із комунальними підприємствами, в Україні існує ще декілька форм, для утворення муніципальної варти. Це громадські формування, громадські організації та охоронні фірми. Так, створення громадських формувань передбачено Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», а головними функціями цих формувань є спільне патрулювання вулиць з поліцією або кордону з прикордонною службою, та допомога органам правопорядку в реагуванні

на правопорушення. При цьому патрулювання здійснюється на волонтерських засадах. Втім, найчастіше муніципальні варти створюються саме у вигляді комунальних підприємств, адже тоді на них має вплив лише міськрада. Громадські формування мають подвійне підпорядкування – міській владі та Національній поліції. Це не вигідно міській владі, а тому така форма зустрічається рідше [8].

Висновки. Підводячи підсумок варто наголосити на тому, що поточна ситуація, яка склалася навколо незаконного використання найменування та ознак належності до Національної поліції України потребує виправлення. Великі обсяги штрафних санкцій нівелюються відсутністю ефективного механізму притягнення до адміністративної відповідальності за вказані правопорушення. Переконані, що удосконалення адміністративної відповідальності за статтею 184-3 КУпАП можливе за двома ключовими напрямками. По-перше, затвердити єдиний стандарт і упорядкувати утворені органами місцевого самоврядування підприємства, призначені для підтримки правопорядку та виконання встановлених місцевою владою норм і правил. По-друге, доповнити положення статті 184-3 «Незаконне використання найменування та ознак належності до Національної поліції України» [2] положенням, що адміністративна відповідальність настає за незаконне використання двох і більше ознак належності до поліції, а саме: символіки поліції, однострою поліцейських, спеціальних звань, відомчих відзнак, спеціального жетону та службового посвідчення поліцейського.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Урядовий кур'єр від 12.08.2015. № 146.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 30.06.2021).
3. Статут КПВМР Муніципальна поліція. URL: <https://www.vmr.gov.ua/MunicipalEnreprise/ContentLibrary/4a916ccc-6413-4c8a-96e9-cd7676936816/1/СТАТУТ.pdf> (дата звернення 30.06.2021).
4. Вінницька муніципальна поліція патрулюватиме місто на велосипедах. URL: <http://vinnitsaok.com.ua/archives/214060> (дата звернення 30.06.2021).
5. Громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону «Муніципальна поліція» м. Києва (25958945). URL: <https://ring.org.ua/edr/uk/company/25958945> (дата звернення 30.06.2021).
6. У Ковелі запрацює відділ муніципальної варти. URL: <http://www.kovelrada.gov.ua/news-10693.html> (дата звернення 30.06.2021).
7. У Києві патрульні спіймали авто і водія, замаскованих під поліцію. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/12/11/7234588/> (дата звернення 30.06.2021).
8. Навіщо меру Києва муніципальна поліція і чи потрібно її запроваджувати. Пояснюють експерти. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/12/12/navishho-meru-kyyeva-munitsypalna-politsiya-i-chy-potribno-yiyi-zaprovadzhuvaty-royasnyuyut-eksperty/> (дата звернення 30.06.2021).